

NIKU Oppdragsrapport nr. 118/2010

Hellemaleriene på Mølnargården, Bjugn kommune

Beskrivelse av figurene og deres tilstand

Terje Norsted

Hellemaleriene på Mølnargården, Bjugn kommune. Beskrivelse av figurene og deres tilstand

Av Terje Norsted, konservator/forsker og NIKUs prosjektleder i Riksantikvarens Bevaringsprogram for bergkunst

1. Innledning

NIKUs prosjektleder har besøkt lokaliteten Mølnargården i Bjugn kommune i 2006 og 2008 sammen med representanter for Vitenskapsmuseet og Sør-Trøndelag fylkeskommune i forbindelse med inspeksjon og skjøtsel. Feltarbeidet som ligger til grunn for den foreliggende rapporten, ble imidlertid utført i samarbeid med fotograf Arve Kjersheim i 2008. Noe ble også utført av prosjektlederen alene i 2009. Siden dokumentasjonen i 2008 og 2009 ble forsøkt gjennomført i svært dårlig vær, var det ingen mulighet til å utføre kalkeringer. Derfor består illustrasjonene til den foreliggende rapporten kun av fotografier.

Kjersheim var særlig uheldig med været, så det ble valgt å bruke bilder tatt av NIKUs prosjektleder til denne rapporten.

Kalle Sognnes' og Richard Binns' rapporter fra henholdsvis 2001 og 2003 har vært anvendt som støtte ved utarbeidelsen av rapporten.

2. Kort om lokaliteten

Ifølge Binns, er bergarten på stedet hornblendegneis, hovedsakelig bestående av hvit feltpat, kvarts og svart hornblende.

Maleriene finnes på en SSV-vendt bergvegg som inngår i en SØ/NV-gående rygg. Denne begynner nede ved veien langs Bjugnfjorden (Brandvikvegen) nær Mølnargården (nå Bjugn Bygdetun). Den greieste adkomsten til lokaliteten skjer via en nordvestgående gårdsvei til bruket Moen. Herfra må man fortsette langs dyrket mark først nordvestover, deretter nordøstover og gjennom et ca. 30 m dypt område med småskog, hovedsakelig bestående av bjørk, osp og rogn. Disse trærne har til en viss grad skjermet maleriene mot direkte ettermiddagssol i sommerhalvåret.

Berget på lokaliteten heller tydelig utover, gjennomsnittlig rundt 70 ° mot SSV (*ill. 1*). Det ses tydelige, tilnærmet horisontale skuringsstriper, men hele bergpartiet på stedet preges først og fremst av sterke sprekkdannelser og

*Ill. 1/forsidebildet. Lokaliteten Mølnargården sett fra NV.
Foto: Terje Norsted 2007.*

nivåforskyvninger (*ill. 2 og 3*). Samtidig er det et par åpninger i berget langs marken. I flere områder er overflatene dekket av lav. Denne lavveksten skjuler maleriene i begrenset grad.

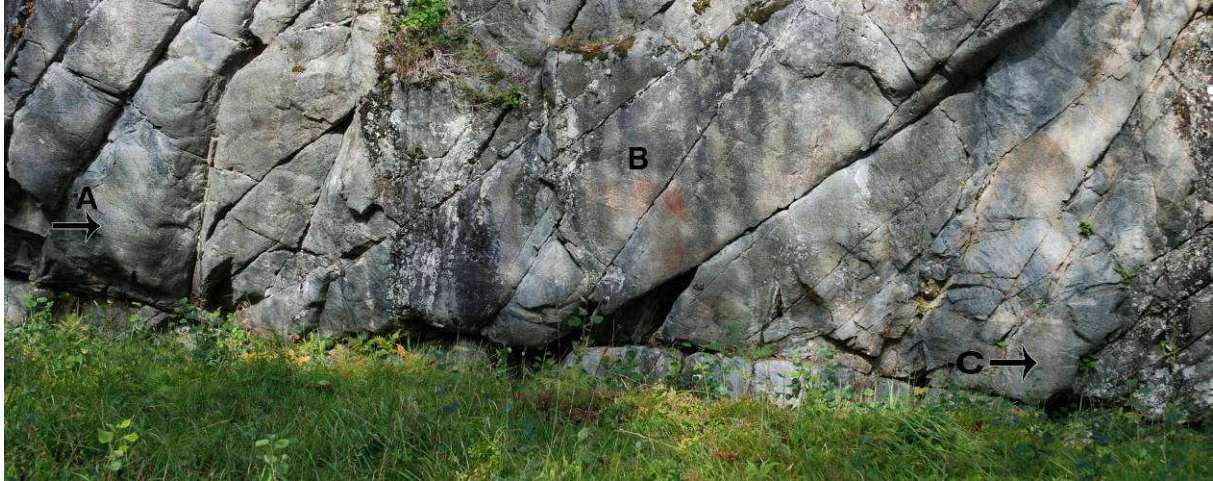
*Ill. 2. Lokalteten sett fra vest.
Foto: Terje Norsted 2007*

På grunn av det utoverhellige berget, har maleriene en viss beskyttelse mot regnet. Men det skal lite sørvestlig vind til før figurene på enkelte flater blir fuktige. Samtidig kommer infiltrasjonsvann ut fra enkelte sprekkdannelser i forbindelse med nedbørsperioder. Lavforekomstene markerer områder som blir periodisk nedfuktet fra sprekker. Partier som er langvarig fuktet av infiltrasjonsvann langs sprekken, er markert av hvite utfellinger.

Hvert år gror det opp trær, hovedsakelig osp, ved bergfoten på stedet. I tillegg har en bjørk vokst fram ca. 4 m oppe i bergveggen (*ill. 1*). Tidligere er det blitt fjernet en del trær som grodde opp i nærheten av berget hvor maleriene finnes.

Lokaliteten utgjøres av bare ett felt. Til gjengjeld består det av 23 registrerte figurer eller rester av figurer. De fleste av dem er vanskelige eller nær sagt umulige å tolke. De er fordelt på tre grupper eller delfelt (*ill. 3*). Sognnes (i rapporten fra 2001) betegner dem gruppe A, B og C, regnet fra venstre/nordfra. Disse betegnelsene følges opp i den foreliggende rapporten.

Hele feltet måler i alt 7,56 m fra ytterkant til ytterkant. Den høyest beliggende forekomsten av pigmentrester er 1,95 m over marknivået. De fleste figurene er plassert på de delene av berget som har relativt jevne overflater hvor det er begrenset lavvekst og sprekkdannelser.

Ill. 3. De tre gruppene/delfeltene plassering, markert med bokstaver og piler.
Foto: Terje Norsted 2008.

I sin rapport bemerker Sognnes at det ser ut til å ligge strandgrus helt inntil berget. Samtidig føyer han til at marknivået, ifølge ØK-kartet, skal være ca. 65 m over havet. Hvis vi forutsetter at maleriene ikke er eldre enn fra yngre steinalder, kan ikke lokaliteten ha ligget nær strandlinjen da figurene ble malt.

3. Beskrivelser av gruppene og figurene

Etter hva NIKUs prosjektleder kjenner til, er forsøk på å beskrive og nummerere figurene på Mølnargården ikke blitt foretatt tidligere. For å lette oversikten i den foreliggende rapporten, er det valgt å ikke nummerere figurene fortløpende. I stedet knyttes figurnummerne til hver *gruppe*.

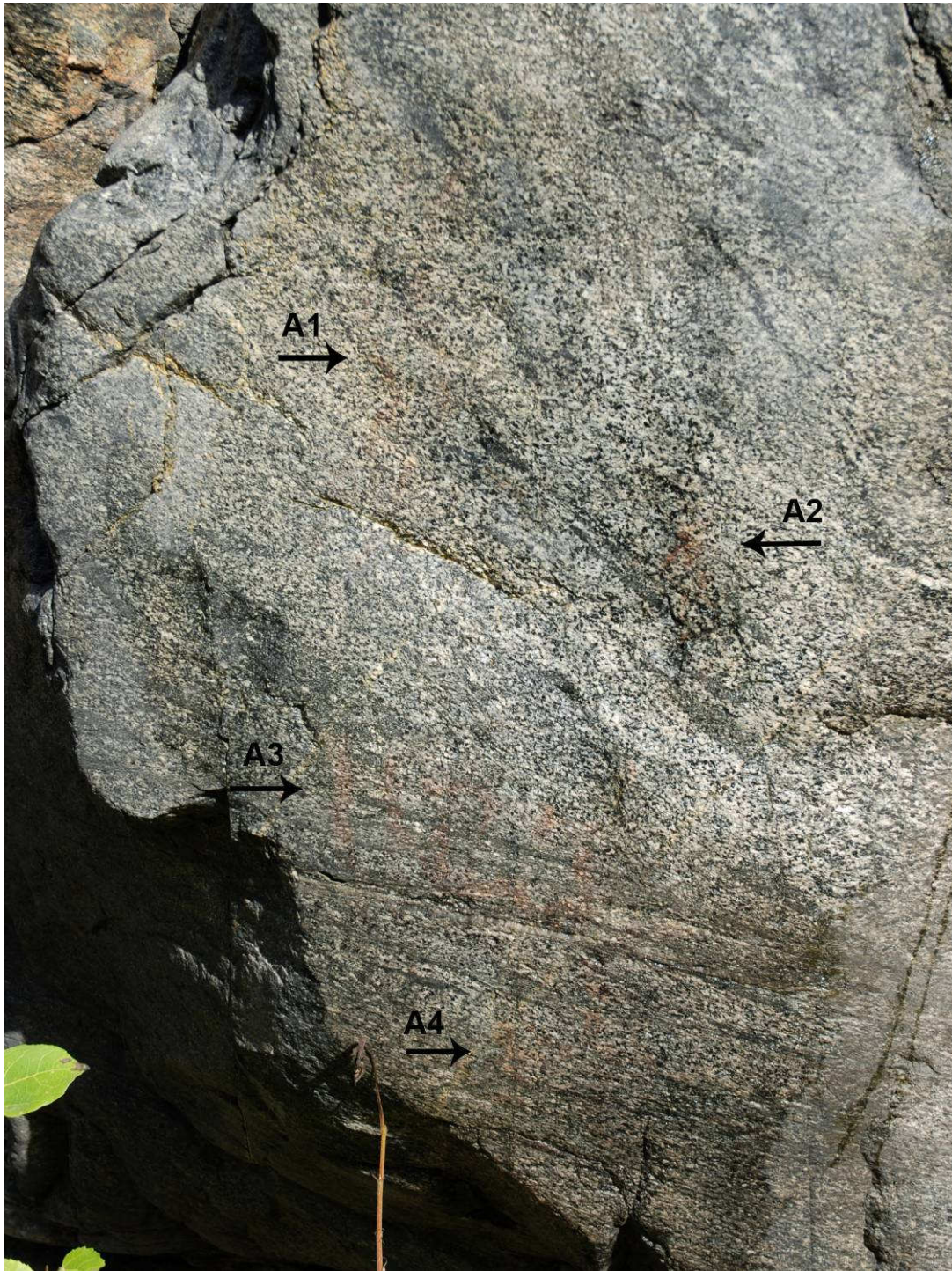
Det har vært vanskelig å oppdage tydelige, motivmessige sammenhenger mellom figurene. Én årsak kan være at de er blitt til i ulike perioder.

Gruppe A

Gruppe A (*ill. 4*) er det nordligst beliggende delfeltet og omfatter fire figurer eller figurrester. Disse ses tydeligst blant flere svake, rødlige flekkene som anes i det samme bergpartiet. Det er imidlertid vanskelig å få noe bestemt inntrykk av hva tre av disse fire figurene skal forestille. Dette skyldes dels at pigmentet er så sterkt erodert at rødfargen virker halvtransparent, dels at berget i området gir et urolig inntrykk. Den svarte hornblenden og den grå kvartsen skaper, i forhold til den hvite feltspaten, et spettet utseende.

Området som begrenses av de fire figurene, måler (hxb) 72 x 26 cm. Bergflaten hvor de er plassert, heller utover ca. 65 °.

Innenfor gruppe A ble det ikke oppdaget verken sprekkdannelser, lavvekst eller utfelling av betydning. Det ble heller ikke registrert løse partier.

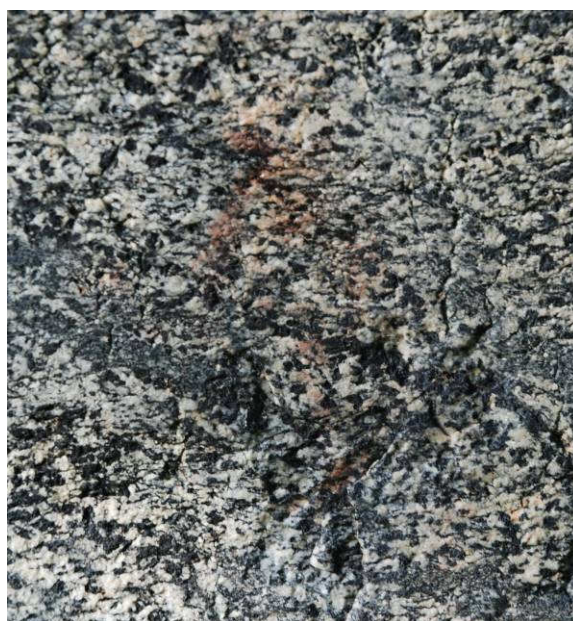
*Ill. 4. Gruppe/delfelt A. Figur A1-A4 er markert.
Foto: Terje Norsted 2007.*

Figur A1

Denne figuren er den høyest beliggende i gruppe A (ill. 4 og 5). Den utgjøres av to parallelle sikksakk-linjer, orientert tilnærmet vertikalt. Linjene omfatter to ”knekk-punkter”. Mål: (hxb) 27 x 15 cm. Minste høyde over marknivået: 1,31 m.

*Ill. 5. Figur A1, bestående av to parallelle siksakk-linjer..
Foto: Terje Norsted 2008.*

*Ill. 6. Figur A2: En uregelmessig fargeflekk..
Foto: Terje Norsted 2008.*

Figur A2

Denne figuren utgjøres av en uregelmessig fargeflekk (*ill. 4 og 6*) som befinner seg 21 cm til høyre for figur A1s nedre del. Det har ikke vært mulig å forbinde figur A2 med noe kjent motiv. Den måler (hxb) 8,5 x 6 cm. Minste høyde over marken: 1,31 m.

*Ill. 7. Figur A3 kan oppfattes som en "geometrisk" figur..
Foto: Terje Norsted 2008.*

Figur A3

Nr. A3 (*ill. 4 og 7*) er en uregelmessig figur som antakelig hører inn under motivkategorien "geometrisk". Dens venstre del ligger 12 cm nedenfor figur A1s nederste ende. Figur A3 er utformet som en sammensetning av vertikale, tilnærmet horisontale og buede linjer. Den ble av Sognnes (i rapporten fra 2001) karakterisert som "ein mogleg båtfigur med mannskapsstrekar". Denne tolkningen er ikke helt overbevisende, i alle fall ikke når vi sammenlikner figuren med bronsealderens vanligste båtframstillinger. (Sml. for eksempel figurene B11, B15 og B18 senere i denne rapporten.) Det viktigste er at figur A3 ikke har noen sammenhengende grunnlinje. Denne har nærmest en sikksakk-form og et tydelig opphold (*ill. 7*). I tillegg minner de øvrige linjene lite om stevner og "mannskapsstreker".

De delene av figuren som er lette å se, måler (hxb) 14 x 18 cm. Svake fargerester kan tyde på at figuren har fortsatt litt utover mot høyre. Høyden over marken ble ikke målt.

*Ill. 8. Figur A4.
Foto: Terje Norsted 2008.*

Figur A4

Figur A4 er sterkt fragmentert (*ill. 4 og 8*). Bergflaten har en avskalling i figurens øvre del som bidrar til denne tilstanden. Det har ikke vært mulig å få et forståelig inntrykk av motivet. Figuren ligger straks nedenfor den høyre delen til figur A3. Avstanden mellom dem ser ut til å være bare 2,5 cm. På grunn av den fragmenterte tilstanden har det ikke vært mulig å slå fast om de to figurene hang sammen fra først av.

Den opprinnelige størrelsen til figur A4 er vanskelig å beregne. De tydeligste fargerestene dekker et område som måler (hxb) 14 x 14 cm. Høyden over marken ble ikke fastslått.

Gruppe B

I gruppe B har NIKUs prosjektleder registrert 18 figurer eller formodede rester av figurer. Tre av dem er menneskeliknende. Gruppen omfatter også tre eller fire båtfigurer, én nettfigur og én relativt stor dyrefigur (trolig en elg). Disse er relativt lette å oppfatte. Mange av de øvrige figurene er derimot

vanskelige å karakterisere, først og fremst fordi de er fragmenterte og svake i fargen. I tillegg er bergflatene spettet og stedvis dekket av lav og utfellinger.

*Ill. 9. Gruppe/delfelt B.
Foto: Terje Norsted 2007.*

Ved å ta utgangspunkt i relativt tydelige fargespor, kan avstanden mellom gruppe A og B beregnes til å være 2,69 cm. Figurene som utgjør gruppe B, strekker seg over diverse flater som alt i alt måler (hxb) 117 x 209 cm. Disse flatene heller utover gjennomsnittlig ca. 68 °.

Gruppen kan sies å være delt i tre seksjoner (*ill. 9*). Den *midtre* omfatter den store elgfiguren og ulike former for fargespor under dens hode og forbein samt i partier foran hodet. Denne midtre seksjonen krysses midt på av en kraftig, skrå sprekkdannelse (*ill. 9*). Til venstre i seksjonen er det også en bred sone med lavvekst og hvite utfellinger. Enda lengre mot venstre er det en nivåfordypning i forbindelse med et bredt utfall i berget. Dette bidrar til å skille den midtre seksjonen fra den som ligger helt til *venstre* (*ill. 9*). I denne venstre seksjonen finnes blant annet to menneskefigurer. Gruppens *høyre* seksjon befinner seg på et lavere nivå enn den midtre. Disse er atskilte av en kraftig sprekk og en fordypning i berget (*ill. 9*).

Figurene i gruppe B blir i det følgende forsøkt beskrevet fra venstre mot høyre samt ovenfra og nedover. Figurene B1-B4 inngår i *venstre* seksjon, mens B5-14 finnes i den *midtre*. Figurene 15-18 er plassert i den *høyre* seksjonen.

*Ill. 10. Venstre seksjon av gruppe B. Bildet omfatter figurene B1, B2 og B3.
Foto: Terje Norsted 2008.*

Figur B1

Denne figuren (*ill. 10 og 11*) er menneskeliknende og måler (hxb) 30 x 12 cm. Avstanden til marken er 1,22 m.

Hodet er rundt og relativt lite. Kroppslinjen utgjøres av en 22,5 cm lang, vertikal strek. De skrå armene stikker nærmest rett ut fra hodet. Den høyre

armen er for det meste skjult av mørk lavvekst. Det samme er tilfellet med det høyre beinet. Dette krysses av en kraftig, skrå sprekk. Det er mye utfall langs undersiden av denne sprekk. Det anes en svak fargerest under sprekk. Den stammer trolig fra ytre del av det høyre beinet og er nesten utvasket av vannsig fra sprekk. Det ses tydelig at begge bein skrår ut fra enden av kroppslinjen. Det kan ikke observeres noen fallosmarkering.

*Ill. 11. Figur B1.
Foto: Terje Norsted 2008.*

Linjebredden er 0,8-1 cm. Denne bredden og de rette strekene indikerer at figuren er fingermalt.

Figur B2

Denne figuren (*ill. 10 og 12*) befinner seg til venstre for figur B1 og strekker seg videre nedover. B2 ser ikke ut til å utgjøre én enkelt figur, men er snarere et kompleks av flere figurer som knapt kan skilles fra hverandre. De har vekslende fargestyrke. En mulig forklaring på denne vekslende fargestyrken

er at B2 utgjøres av figurrester med ulik alder. Tydeligst er en forholdsvis kraftig og tilnærmet sirkelformet konsentrasjon av farge til venstre for figur B1's venstre bein. Fra denne runde fargeflekken går en linje skrått oppover mot venstre. Denne ser ut til å høre sammen med en annen, svakere og fragmentert linje som skråer nedover mot høyre hvor den dekkes av lav. Disse skrå linjene kan muligens ha vært beina til en menneskeliknende figur som nå er nesten utvisket av vannsig. Andre linjer som kan assosieres med bestemte motiver, er ikke blitt observert. I nedre og venstre del forsvinner fargerestene under mørk lavvekst.

Høyden til figur B2 ble anslått til å være mellom 25 og 30 cm.

*Ill. 12. Figur B2, midtre del. Nedre del av figur B1 ses i øvre høyre hjørne. Det meste av figur B3 befinner seg i nedre høyre hjørne.
Foto: Terje Norsted 2008*

*Ill. 13. Figur B3.
Foto: Terje Norsted 2008.*

Figur B3

B3 er en forholdsvis liten, menneskeliknende figur (*ill. 10 og 13*). Den er uvanlig fordi armene er fremstilt med bøyde albueledd, slik at underarmene er rettet oppover, nærmest i adorant-stil. Beina er uklare, men ser ut til å være bøyd oppover på nøyaktig samme måte. Det ses ingen fallosmarkering. Hodet er kort og virker nærmest som en fortsettelse av kroppslinjen.

Figur B3 befinner seg like under den fargesvake avslutningen til B1's høyre bein. Avstand: 6 cm. Samtidig er B3 plassert mellom to kraftige, skrå sprekker. Figurens høyre bein er plassert halvveis nede i den bredeste som har avrundete "lepper". Dette forholdet gjør at det nærmest kan se ut som om figuren er på vei ut av bergets indre.

Figur B3 er for det meste fargesterk, men enkelte deler er fragmenterte som følge av vannsig. Dette gjelder især de nedre delene. De tallrike, svarte spettene av hornblende bidrar til at figuren som helhet kan virke uklar.

Figur B3 er 15 cm høy og 8 cm bred over armene. Den heller litt mot høyre, og befinner seg 1,01 m over marken. Kroppslinjens bredde er ca. 1,0 cm, mens overarmene er bredere. Figuren ble sannsynligvis fingermalt. Forskjellen i linjebredden skyldes at fingertuppen enten ble trukket vertikalt (kroppslinjen) eller ført sidelengs (overarmene).

*Ill. 14. Figur B4. Denne ligger for seg selv til høyre for B3. I øvre, venstre hjørne skimtes ytre del av figur B3's høyre arm.
Foto: Terje Norsted 2008.*

Figur B4

Denne figuren består av fargerester (*ill. 14*) som for en stor del er skjult under lav. Selv om det ikke har vært mulig å oppfatte noe form for motiv, er disse restene blitt registrert som en egen figur. Årsaken er den isolerte beliggenheten: Figuren befinner seg på et eget, trekantet bergparti til høyre for figur B3. Avstanden til B3 er 12 cm. Figur B4 er fordelt over et område som måler (hxb) ca. 8 x 30 cm.

Figur B5

Figur B5 (*ill. 15*) er både den mest sentralt beliggende og den største i feltet. Den er samtidig den tydeligste, også når den betraktes fra flere meters avstand. På grunn av det manglende geviret, har figuren vært tolket som elgku, bl.a. av Sognnes (i rapporten fra 2001). Dyret vender hodet mot

høyre/mot øst. De ulike delene av kroppen er synlige i vekslende grad, men de som er relativt godt bevart (størsteparten av hodet og begynnelsen av forkroppen), viser med all mulig tydelighet at hodet og kroppen ikke er konturmalte, men formet med utfyllt farge. Det er neppe sannsynlig at en slik utfylling er blitt utført på noen annen måte enn ved bruk av pensel. Kun ørene og rester av antatte forbein, er formet med linjer. (Bakbeina er ikke synlige.) Anvendelsen av utfyllingsteknikken til malingen av en så stor figur, er unik blant norske hellemalerier.

Ill. 15. Figur B5. Prikkene og linjene som ses mellom elgens mule og forbein, inngår i figur B6.
Foto: Terje Norsted 2007.

Vannsig er den viktigste årsaken til at figur B5 er så uensartet bevart. Den midtre og bakre delen av kroppen ses bare som fargeflekker. Undersiden av halsen og brystet savnes. To linjer som skrår nedover mot høyre under forkroppen, kan tolkes som to utstrakte forbein. Rester av buken kan skimtes. Som nevnt, er det ikke mulig å skille ut bakbeina.

Hodet virker relativt stort i forhold til kroppen. Dets form kan lett assosieres med elg. To forholdsvis korte, markante linjer stikker ut ved overgangen hodet/nakken. Det er naturlig å oppfatte disse som dyrets ører. Det kan imidlertid skimtes flere "forlengelser" av ørene. Med unntak av én, har disse en svak farge og oppdages bare ved en nøye undersøkelse (ill. 16). Hva disse svake "forlengelsene" skal bety, er uvisst, men to forklaringer kan tenkes:

- Det ble fra først av malt et gevir, men dette ble forsøkt fjernet senere for å skape en umiskjennelig fremstilling av elgku.

- De svake linjene som synes å illudere et gevir, representerer den opprinnelige figuren. Den kraftige fargen stammer fra en oppmaling i en senere periode.

Begge forklaringer er mulige. Den nåværende tilstanden utelukker ikke noen av dem. Det er til og med mulig at utfyllingen av figuren kan stamme fra en sekundær oppmaling. Det ble ikke observert noe som kunne bekrefte eller avkrefte dette.

Ill. 16. Figur B5, detalj av hodet med svake spor etter "forlengelser" av ørene som kan ha tilhørt et gevir.

Foto: Terje Norsted 2008.

Det er ikke mulig å beregne figurens opprinnelige størrelse. De restene av pigmentet som kan registreres, dekker et område som måler (hxb) 54 x 85 cm. Mulens avslutning er 1,58 m over marknivået.

I berget hvor figuren er plassert, ses markante årer av feltspat/kvarts. En kraftig, skrå sprekk krysser halsen, brystet og begynnelsen av forbeina. Det må ha kommet mye infiltrasjonsvann ut av denne sprekken. Dette har ført til at svært mye av fargen i områdene nedenfor er nesten forsvunnet. Dette gjelder særlig brystpartiet, men også forbeina og mulepartiet. En annen, kraftig sprekk høyere opp (ikke med på illustrasjonene) har også gitt mye vannsig over figuren. Resultatet er at midt- og bakkroppen er fragmenterte og at bakbeina savnes.

Vannets tilstedeværelse i både flytende og frossen form har bidratt til tallrike små utfall i berget. Bare ca. 2/3 av hodet og ørene virker forholdsvis lite

berørt av denne forvitringen. Resten – mulepartiet – er derimot fullt av små utfall som er forårsaket av vannsig.

Mørke områder med lavvekst berører især figurens bakre deler.

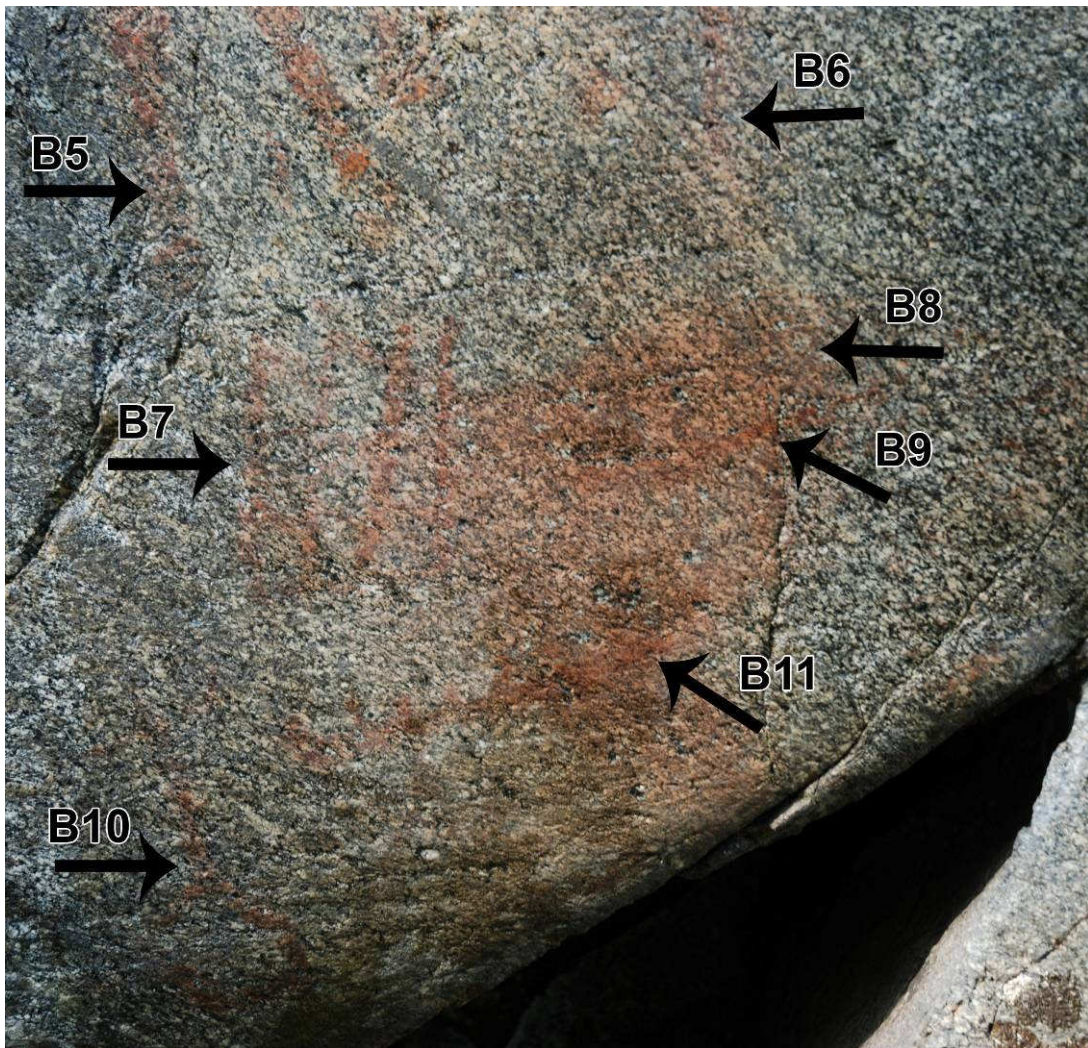
Ill. 17. Figurene B7, B8, B9, B10 og B11. Øverst ses deler av B5 (elgens forbein) og B6. Sml. ill. 18.

Foto: Terje Norsted 2008.

Figur B6

Mellom de to skrå linjene som tolkes som elgens forbein, er det en svak fargeflekk. Rett foran det fremste forbeinet er det andre fargespor med varierende form og tydelighet. Blant annet ses én som er sirkelformet, én som henger sammen med en smal, utstikkende linje, én som består av en vertikal linje som er ca. 2 cm bred og 7 cm lang, og én som utgjøres av en vertikal og smalere linje, ca. 1,5 cm bred og 6 cm lang. Denne siste er nærmest mulen. Disse fargerestene ses best på illustrasjon 15. Det har vært

vanskelig å se noen sammenheng mellom dem eller en noen forbindelse med figur B5.

Ill. 18. Foruten det bakre forbeinet til elgen (figur B5), er plasseringen til figurene B6-B11 markert.

Foto: Terje Norsted 2008.

Figur B7

Ca. 3 cm under elgens forbein er det en figur som trer tydeligst fram som fire smale, tilnærmet vertikale linjer, men som i realiteten kan tolkes som en nettfigur (ill. 17 og 18). Disse vertikale linjene er 0,7 til 1,0 cm brede og skråner svakt mot høyre. Avstanden mellom dem er 1,7-2,2 cm. De er føyd sammen nederst av en tilnærmet horisontal linje som er 9 cm lang. Ovenfor denne er de vertikale linjene knyttet sammen med 4-5 horisontale linjer. Hele figuren måler (hxb) 12,5 x 9 cm. Minste avstand til marken er 1,31 m.

Figur B8

I nettfigurens nedre, høyre del, i partiet til høyre for den, samt i partiet videre nedover skrått mot høyre, er det et felt med en relativt jevn, sammenhengende farge av middels intensitet (*ill. 17 og 18*). Dette feltet strekker seg helt ned til avslutningen av bergpartiet hvor det er en markant fordypning. Fargefeltet er ca. 23 cm høyt og 20 cm bredt. Det er helt uten kontur. I dette tilfellet var det vanskelig å fastslå om feltet representerer noe menneskeskapt eller en naturlig jernutfelling. Foruten figur B7, ligger også B9 og B11 i samme området.

Figur B9

I det rødfargede feltets øvre del, til høyre for B6 (nettfiguren) og 6 cm fra denne, er det en tilnærmet horisontal, svakt buet linje som virker isolert (*ill. 17 og 18*), uten forbindelse med andre figurer. Det meste av linjen ligger innenfor det røde feltet (B8), mens en god del fortsetter i svært fragmentarisk form utover mot høyre. Det dreier seg muligens om en enkel båtfigur, men tydelige ”mannskapsstreker” savnes. De synlige restene av linjen er ca. 15 cm lange. Minste avstand til marken: 1,34 m.

Figur B10

Skrått ned mot venstre for B7, i en avstand av 3 cm, er det en besynderlig figur som virker menneskeliknende (*ill. 17 og 18*). Dens øvre del er mindre tydelig enn den nedre, men det er mulig å skimte to armer som er rettet ut fra kroppen og som skråner svakt oppover. Hodet er knapt synlig. Kroppslinjen heller noe mot venstre og er 8 cm lang. Beinas linjer beskriver merkelig nok en sekskantet form, noe som innebærer at de møtes nederst. Bredden over armene er 7 cm, over beina 7,5 cm. De synlige restene av figuren har en høyde på 16 cm. Avstand til marken: 1,12 m. Linjebredden er maksimum 1,2 cm. Dette er typisk for linjer malt med fingertuppen.

Figur B11

Den venstre halvdel av figur B11 (*ill. 17 og 18*) befinner seg rett nedenfor nettfiguren (B6), mens den høyre overlapper delvis det rødfargede feltet (figur 8). Avstanden til figur B6: 5 cm. Den venstre delen til figur B11 er lettest å se. Hele figuren består av en tilnærmet horisontal linje som skråner noe nedover mot venstre og 8 korte linjer (ca. 1,5 cm lange) som stikker opp fra den lange. To av disse korte linjene stikker opp fra den langes ender. Det dreier seg sannsynligvis om en båtfigur med stevner og 6 ”mannskapsstreker”. Hele figuren ser ut til å være 20 cm lang. Minste avstand til marken: 1,26 cm.

Ill. 19. Figur B12 og B13. Til venstre anes enden av mulen til elgen (figur B5).
Foto: Terje Norsted 2008.

Figur B12

Rett til høyre for elgens hode (minste avstand: ca. 12 cm) kan det skimtes en svak og uklar figur i et parti med mye mørk lavvekst (*ill. 19*). Den høyre delen av figuren er best synlig fordi den ikke skjules av laven. Det anes at figuren består av 3-4 horisontale, parallelle linjer som er høyst uklare. Det anes også vertikale, begrensende linjer helt til venstre og til høyre. I tillegg skimtes en skrå linje som stikker ut nederst. Figurens tilstand gir ikke grunnlag for en tolkning av motivet. De synlige restene ser ut til å måle (hxb) ca. 22 x 22 cm.

Figur B13

Denne figuren ligger til høyre for B12, men noe lavere ned enn denne (*ill. 19*). B13 befinner seg helt inntil og rett ovenfor den kraftige, skrå sprekken som også går nedenfor figurene B7-B11. Figur B13 er nesten skjult av lavvekst og kan knapt karakteriseres. Den ser ut til å måle (hxb) 10 x 7 cm.

Figur B14

Et stykke nedenfor elgens mule og figur B12 er det en ubestemmelig figur som befinner seg ovenfor og til dels nede i den nevnte, kraftige sprekken som har en avrundet overkant (*ill. 20*). Figurens relativt jevne rødfarge er mellom middels og svak i styrken. Mesteparten utgjøres av et fargefelt langs sprekken. Den øvre halvdel har en avgrensning som løper helt parallelt

med sprekken, mens den nedre også består av flere linjer som stikker skrått ut i flere retninger, rettet oppover. Det er vanskelig å få et klart bilde av disse linjene, blant annet som følge av en del lavvekst i området. På grunn av figurens uklare avgrensning, ble den ikke målt.

*Ill. 20. Figur B14.
Foto: Terje Norsted 2008.*

De neste figurene, B15-B18, ligger i den høye seksjonen som befinner seg under den kraftige, skrå sprekken. En del vannsig fra denne sprekken har påvirket figurene som ligger nedenfor. Dette har bidratt til at de er uklare.

Figur B15

Under sprekken og nedover mot høyre, dvs. ca. 20 cm fra stedet der sprekken er utvidet til å bli en åpning, er det en sannsynlig båtfigur (*ill. 21 og 22*). Dette er den høyest beliggende figuren i området nedenfor sprekken. Figuren består av en krum linje som preges av ujevnheter i bergflaten. Ut fra denne grunnlinjen stikker det opp 5 korte "mannskapsstreker". I venstre ende har grunnlinjen en form som antyder en stevn. Figurens lengde er 18 cm. Høyde: 3,5 cm. Den gjennomsnittlige linjebredden er 0,8 cm. Avstanden til marken: 1,16 m.

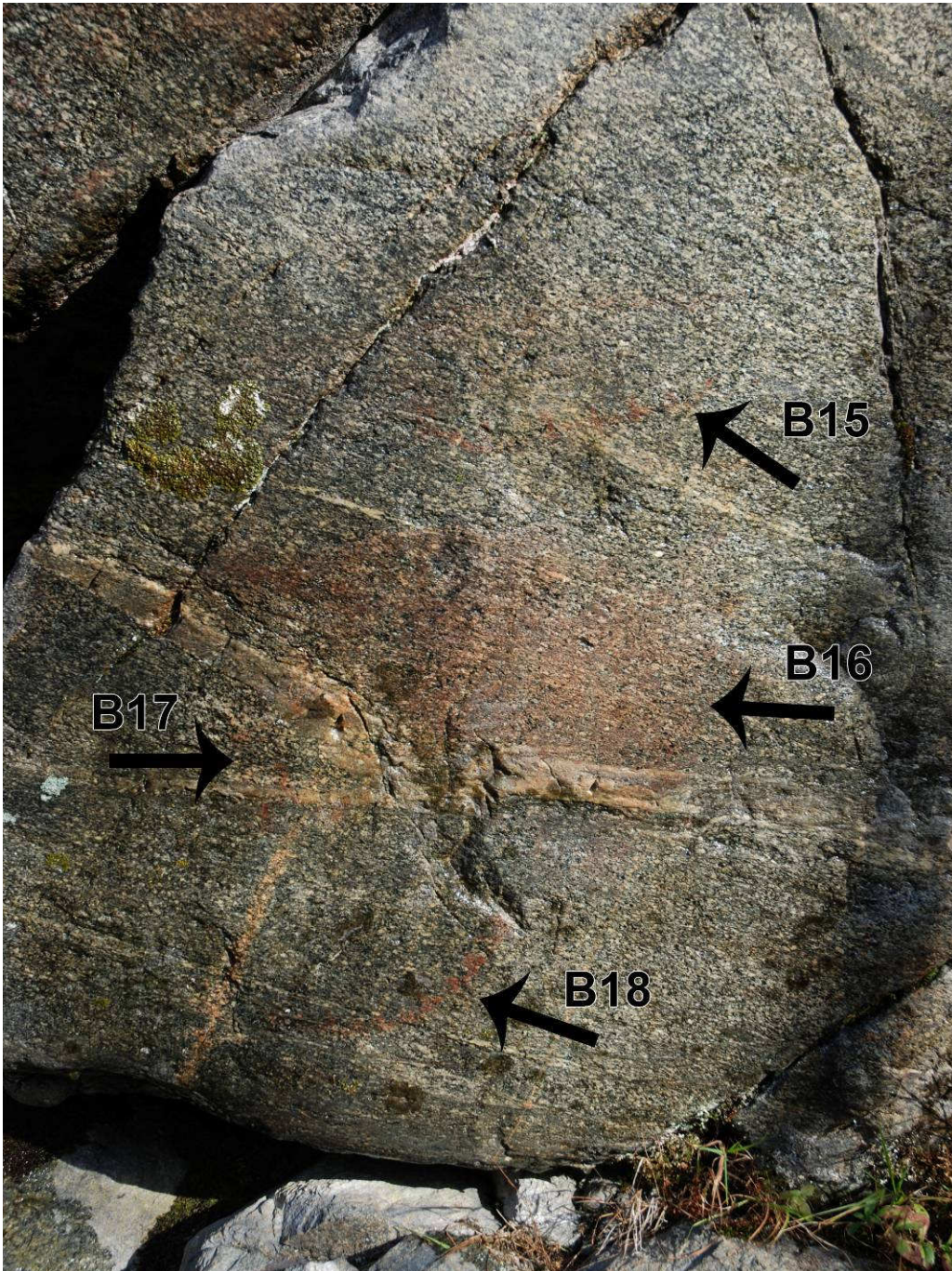
Omkring 5 cm ovenfor denne båtfiguren ses en svak, horisontal linje og andre svake fargerester. Den horisontale linjen har en liten krumning som er motsatt av båtfigurens. Det anes også en svak linje som skråer nedover i retning av båtfiguren. Det er ikke mulig å se noen klar sammenheng mellom båtfiguren og disse linjene, så alt blir her inkludert i figur B15.

*Ill. 21. Seksjonen hvor figurene B15-B18 er plassert.
Foto: Terje Norsted 2007.*

Figur B16

Nedenfor B15 (avstand: 14,5 cm) finnes det et rødt felt av middels fargestyrke som er konturløst (*ill. 21 og 22*). Feltets maksimale mål er beregnet til å være (hxb) 23 x 35 cm. Det er usikkert om dette feltet er menneskeskapt eller om det dreier seg om en jernutfelling.

Ill. 22. Markering av figurene B15-B18.
Foto: Terje Norsted 2007.

Figur B17

Nedenfor og til venstre for fargefeltet ses en samling røde prikker (*ill. 21 og 22*). Fire av dem er godt synlig, mens 3-4 er svake i fargen. Prikkene synes å danne en gruppe som ser ut til å anta en tilnærmet sirkelform.

Figur B18

Figur B18 ligger nedenfor fargefeltet (B16) og befinner seg i en avstand av 31 cm fra den øvre båtfiguren (B15). Den består av en noe krum (tilnærmet horisontal) linje (ill. 21 og 22). Ut fra denne stikker det ut flere korte linjer som peker oppover. Figuren forestiller trolig en relativt enkel båt med "mannskapsstreker". Grunnlinjen er 18,5 cm lang. Figuren er i alt 5,5 cm høy, og er den lavest beliggende figuren i seksjonen under den kraftige, skrå sprekken. Avstanden til marknivået er bare 0,77 m. Den er så utydelig at det ikke er mulig å telle "mannskapsstrekene". Den venstre halvdel er uklar på grunn mørk lavvekst.

Gruppe C/figur C1

Gruppe/delfelt C ligger i en avstand av 2,33 m fra gruppe B. Den er blitt oppfattet av Sognnes (i rapporten fra 2001) som bestående av bare én figur, "ein menneskefigur". Uansett består de malte restene i gruppe C hovedsakelig av parallelle linjer. På grunn av den fragmenterte tilstanden, kan det innledningsvis være vanskelig å oppdage en sammenheng.

Bergpartiet der gruppe C befinner seg, er spettet av mørke forekomster av hornblende. Det inneholder også en linse og flere årer av feltspat/kvarts. Mesteparten av bergflaten er dekket av en svak, olivenbrun forvittringshud. Denne er nedslitt i øvre og høyre del, hvor det har vært en god del vannsig. Det er minimalt med lavvekst i området

Gruppe C begynner aller øverst, 1,02 m fra marken, med en uregelmessig flekk som måler 4 x 4,5 cm. Tre cm under denne kan det ses et par fargerester som trolig har vært to korte, skråstilte og nesten parallelle linjer. Under disse og nær dem ses to tilnærmet horisontale linjer som er tydelige midt på, men svakere mot endene. Dette gjelder især ut mot høyre, hvor vannsiget har virket eroderende. Det anes at den øverste av disse to horisontale linjene har vært ca. 17 cm lang. Helt ut til venstre kan det anes at begge linjene knekker 90 ° og fortsetter nedover. Noe tilsvarende skimtes så vidt helt ut til høyre, hvor linjene er svært avslitte. Den lengste av disse vertikale linjene langs venstre side er ca. 12 cm lang. Vider kan det anes et par skrånende linjer, ca. 6,5 cm lange, som går nedover fra de nevnte horisontale linjene. Disse skrå linjene ser ut til å danne en forbindelse mellom den nederste av de horisontale linjene og den øverste av to nye, horisontale, parallelle linjer som befinner seg lavere ned. Disse er bare ca. 5,5 cm lange. De nederste av dem er i endene forbundet med to parallelle, vertikale linjer. Den høyre av disse er den tydeligste. Det ses at den går rett nedover ca. 8 cm innen den knekker brått mot høyre og fortsetter 7 cm skrått nedover. Den venstre, vertikale linjen har antakelig hatt en liknende, knekket skrålinje nedover mot høyre. Det ses en fargerest som trolig representerer enden av denne skrålinjen. Denne fargeresten er det laveste, fullt synlige fargespolet i gruppe C. Den befinner seg 59 cm over marknivået.

*Ill. 23. Gruppe C.
Foto: Terje Norsted 2007*

På grunn av den fragmenterte tilstanden, er ikke enkelt å finne en sammenheng mellom alle figurrestene som utgjør gruppe C. Dette er årsaken til at denne rapportens beskrivelse er forholdsvis detaljert. Det antas at beskrivelsen inkluderer gruppens hovedelementer, og at det som er tatt med, antyder maleriets komposisjon.

Hovedinntrykket til NIKUs prosjektleder er at fargesporene i gruppe C har en innbyrdes sammenheng og at de representerer én figur, her kalt figur C1.

Videre mener NIKUs prosjektleder at figuren riktignok har et klart ”geometrisk” preg, men at den samtidig kan tolkes som en menneskeliknende fremstilling: Den øverste flekken kan oppfattes som en rest av et hode. Under angis halsen med to korte linjer. Disse er forbundet med to lange, horisontale linjer som danner bryst/skuldre. Ytterst på hver side henger disse sammen med to vertikale linjer som former armene. De to korte, vertikale linjene på midten angir resten av kroppen. De er forbundet med de korte, horisontale linjene som utgjør hoftepartiet. Hvert av beina er representert med hver sin vertikale linje, og knekken fremstiller trolig kneleddet.

Figurens ”geometriske” form betyr at den er sjelden og trolig unik blant de malte, forhistoriske fremstillingene av menneskeliknende figurer som hittil er funnet på berg i Norge.

Det er verd å merke seg at samtlige linjer er like brede, nemlig ca. 1,5 cm. Dette antyder fingermaling. Samtidig er avstanden mellom de parallelle linjene omtrent den samme, 1,5-1,7 cm. Dette indikerer at figuren ble laget med omhu.

Figurens synlige rester strekker seg over et område som måler (hxb) 48 x 17 cm.

4. Fremtidig overvåking og skjøtsel

Lokaliteten ser ut til å være relativt lite kjent. Den blir trolig sjelden besøkt. Stedet bør uansett overvåkes av Vitenskapsmuseet og fylkeskommunen, i alle fall annet hvert år. En kunne eventuelt alliere seg med Bjugn Bygdemuseum som kunne foreta en årlig befarings.

Skjøtsel bør følges opp, i alle fall annet hvert år. Arbeidet bør vanligvis omfatte kutting av småtrær som vokser opp nærmest feltet. Hvis bjørka som gror i berget omtrent fire meter ovenfor maleriene ikke allerede er blitt fjernet, bør dette overveies. Skader som forårsakes av rotvekst i sprekkene, kan komme til å forplante seg nedover i berget.

Oslo, 22. juni 2010

Terje Norsted

